

ELINDULT AZ EURÓPAI RÉGÉSZETI ADATBÁZISOKAT INTEGRÁLÓ ARIADNEPLUS PROGRAM

KREITER ATTILA

Az Európai Unió H2020 keretprogramjának támogatásával 2019 januárjában elindult az ARIADNEplus¹ négyéves programja, melynek nyitó konferenciájára Pratóban került sor 2019. február 11. és 14. között. A projekt koordinátora Franco Nicolucci (Educational and Scientific Services for the University of Florence, Prato Campus of University of Florence).

Az ARIADNEplus a rendkívül sikeres ARIADNE program (Advanced Research Infrastructure for Archaeological Dataset Networking in Europe) (2013–2017) folytatása. A program célja az európai régészeti adatbázisok integrálása és kereshetővé tétele egy egységes felületen, az ARIADNEplus Portalon keresztül (<http://portal.ariadne-infrastructure.eu/>).

A program kiemelt célja, hogy ne csak a lelőhelyek és a dokumentációkat leíró adatok váljanak az adatbázis részévé, hanem a mögöttük lévő „szürke irodalom” is: azok a szakmai dokumentációk, térképek, rajzok, fotók, vizsgálati eredmények stb., amelyek jelentős mennyiségű adatot tartalmaznak, de csak nehezen hozzáférhetők a kutatók számára az egyes országok múzeumaiban. A hozzáférés ezekhez az adatokhoz elengedhetetlen a szakma és az örökségvédelmi hivatalok számára.

Magyarországról a Magyar Nemzeti Múzeum vett részt az ARIADNE programban, ennek keretében készült el a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázisa (<https://archeodatabase.hnm.hu/>). A Régészeti Adatbázis készítésekor azt az alapelvet követtük, hogy a régészeti dokumentáció a nemzeti örökség része, kizárólagos írásos bizonyítéka annak, hogy milyen eredmények születtek egy adott lelőhely kutatásával kapcsolatban. Ezért meg kell óvni őket, a papír alapú dokumentációkat digitalizálni kell, illetve az egyes lelőhelyek dokumentációit egyben kell tartani és biztosítani kell a digitális állományok hosszú távú archiválását és hozzáférhetőségét. A dokumentációk papíron és CD/DVD-n való tárolása nem tekinthető archiválásnak, hiszen nem biztosítják a hosszú távú megőrzést és hozzáférést.

Az ARIADNEplus programban 41 örökségvédelmi intézmény vesz részt 23 európai országból, továbbá az Egyesült Államokból, Argentínából, Izraelből és Japánból. A programban tovább folytatódik a régészeti adatbázisok integrálása a Portalba, amely továbbra sem tartalmaz fájlokat, csak az adott országok adatbázisaiból gyűjti be a lelőhelyek és dokumentációk metaadatait. A fájlokat minden esetben a résztvevő intézményeknél vannak tárolva és a résztvevők adatbázisainak feltételei szerint válnak hozzáférhetővé.

1. kép: A nyitókonferencia február 11 délutánján kezdődött

2. kép: A résztvevők munkacsoportokba oszta vettek részt a konferencián

¹ Az ARIADNEplus az Európai Bizottság által a H2020 Program keretében támogatott projekt, szerződésszám H2020-INFRAIA-2018-1-823914.

A Portalon keresztül megközelítőleg kétfélmillió rekord érhető el, az egyes rekordok azonban számos dokumentációt, képeket, adatbázisokat stb. tartalmazhatnak. Az adatbázisban a legkülönbözőbb régészeti információk találhatóak meg az önálló leletek adataitól kezdve LIDAR adatokig. Az ARIADNEplus célja a Portalon keresztül elérhető metaadatok és dokumentációk számának növelése, még több régészeti korszak és még nagyobb földrajzi terület lefedése. Kiemelt feladata továbbá a természettudományos vizsgálati eredmények integrálása és elérhetőségének biztosítása.

Az ARIADNEplus feladata továbbá a régészeti adatokkal és dokumentációkkal kapcsolatos irányelvek és stratégiák kidolgozása a döntéshozók számára, mint amilyen például a FAIR elv. Segítséget nyújt tanúsított depozitóriumban létrehozásában és meghatározza a kezelésükre és fenntarthatóságukra vonatkozó alapvető célkitűzéseket. A hagyományos adattárak válságban vannak Európában nemcsak a megőrzés, hanem a hozzáférés biztosíthatósága terén is. Ezért az ARIADNE kezdeményezés új utat nyit az archiválás és hozzáférhetőség területén, ami fontos támpontot nyújthat örökségmenedzsereknek, döntéshozóknak és örökségvédelmi intézményeknek.

A Portal fejlesztése a jövőben is elsősorban az adatok integrálására, egységesítésére és kereshetővé tételére törekszik a Linked Open Data elve alapján, amely lehetővé teszi az interoperabilitást. A fejlesztések magukban foglalnak adatelemző eszközöket (pl. adatbányászás, természetes nyelvek feldolgozása) és adatmegjelenítést (pl. 3D megjelenítés, adatok térképen vagy idősíkon való megjelenítése).

A program további célja, hogy workshopok és konferenciák révén együttműködjön az európai örökségvédelmi intézményekkel és örökségvédelmi szakemberekkel az aktív és tájékozott közösség létrehozása érdekében. Igény szerint specializált oktatást is biztosít muzeológusok, terepi szakemberek és kutatók számára.

3. kép: Az ARIADNEplus program 23 európai ország 41 résztvevőjét köti össze

Az ARIADNEplus program keretében a Magyar Nemzeti Múzeum folytatja a Régészeti Adatbázis tartalmának fejlesztését, különös tekintettel a természettudományos vizsgálatok eredményeire, illetve ezek dokumentációira. Ezen felül bármely hazai múzeumtól is szívesen fogadunk adatokat és dokumentációkat az adatbázis számára vagy digitális archiválásra. A Régészeti Adatbázis egy olyan repozitórium, amely biztosítja a dokumentációk hosszú távú megőrzését, az archívumok gyakorlatilag korlátlan bővíthetőségét és a régész szakma online hozzáférését. Az adatbázis további előnye, hogy minden lelőhely adata és dokumentációja egy helyen elérhető, illetve egy-egy lelőhelyről publikálhatatlan mennyiségű adatot/dokumentációt fogad be. Az adatbázis jelenleg 59 604 régészeti lelőhely metaadatait tartalmazza közel hatmillió keresőkifejezéssel, illetve közel 1 170 000 fájl érhető el. A régészeti lelőhelyek védelme érdekében azonban a lelőhelyek téradataihoz és a dokumentációkhoz csak emelt szintű jogosultsággal lehet hozzáférni (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/hogyan-mukodik>).